

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

27 Mart 2003 Perşembe

57 nci Birleşim

I.- 2003 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanunu Tasarıları ile 2001 Malî Yılı Genel ve Katma Bütçeli İdareler ve Kuruluşlar Kesinhesap Kanunu Tasarıları (1/530; 1/531; 1/280, 3/87, 3/89, 3/90; 1/281, 3/88) (S.Sayısı: 76, 77, 78, 79)

..... Program uyarınca, bugün 10 uncu turun görüşmelerini yapacağız.

10 uncu turda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı ile Gelir Bütçesi yer almaktadır.

.....

BAŞKAN – Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, üçüncü konuşmacı, Trabzon Milletvekili Sayın Mehmet Akif Hamzaçebi; buyurun efendim. (CHP sıralarından alkışlar)

Konuşma süreniz 10 dakikadır.

CHP GRUBU ADINA MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; gelir bütçesi hakkında, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunuyorum; sözlerime başlamadan önce, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bütçeler, sadece gelirlerin toplanmasına ve giderlerin yapılmasına izin ve yetki veren teknik belgeler değildir; bu işin yasalarla tanımlanmış olan şekli yanıdır. Bütçeler, esas itibariyle, hükümet programlarının uygulama aracıdır. Gelirleri toplarken, giderleri yaparken güdülenen amaç, hükümet programında vaat edilen hususların gerçekleştirilmesidir. Gelirin, ekonomide yaratılan millî gelirin yeniden dağıtılmasında çok önemli bir görev üstlenir. Bu görevi yaparken de, hem ekonomi üzerinde hem toplum üzerinde çok derin etkilerde bulunur. Bu nedenle, bütçeleri değerlendirirken, bütçeyle hükümet programlarının topluma vaat edilenlerin neler olduğunu bilmek, bu programlarla bütçeler arasındaki bağı korumak ve değerlendirmek gerekir.

Gerek 58 inci ve gerekse 59 uncu hükümet programında ve bunların ayrılmaz bir parçasını oluşturan acil eylem planında yer alan hususların, bu bütçede ne kadar yer aldığına, ne kadar gerçekleştirilebilir olduğuna değinmek gerekir. Tabii ki, konumuz gelir bütçesi olduğu için, ben, bu değerlendirmeyi gelir bütçesi açısından yapmak istiyorum.

Konsolide bütçenin gelir toplamı 100,7 katrilyon liradır. Genel bütçe gelirleri toplamı ise, 100,3 katrilyon liradır. Bunun yüzde 85,6'sı vergi gelirlerinden oluşmaktadır. Ben, daha çok, bu vergi gelirleri üzerinde durmak istiyorum.

Hükümeti kuran Adalet ve Kalkınma Partisi, seçim beyannamesinde vergi konusunda tam 15 tane taahhütte bulunmuştur. Bunlardan malî miladın kaldırılması ve vergi affını –iki tanesini- bir kenara bırakırsak, kalan 13 tanesi, vergi indirimini veya bazı vergilerin kaldırılmasıyla ilgilidir.

Bu taahhütler, 58 inci hükümet programı ve acil eylem planıyla 3'e indirilmiştir. Bu 3 taneden bir tanesi, doğrudan vergi reformu yapılması olarak ifade edilmiştir ve yapılacak vergi reformunun da hareket noktası, vergi adaleti ve vergi ödeme gücü olarak ifade edilmiştir. 15 tane taahhüt 3'e inmiştir.

Denilebilir ki, vergi reformu hepsini kapsamaktadır; o nedenle, burada detaylara girmedik; mümkündür, olabilir. Bir diğer husus daha ifade edilebilir; hükümet programı nihayetinde beş yıllıktır, seçim beyannamesinde vaat edilenler yine beş yıllıktır; önümüzde daha önemli bir zaman dilimi var. Burada hepsini yapmak, saymak söz konusu olmayabilir.

59 uncu hükümet programına bakıyoruz, 59 uncu hükümet programında vergi reformuyla ilgili iki cümle var; aynen okumak istiyorum: “Vergi reformuyla vergi tabanı genişletilecek ve marjinal vergi oranları uygun seviyelere indirilecektir.” İkinci cümle: “Vergi reformu, verimliliğe odaklı ve büyümeyi teşvik edici yapı içinde gerçekleştirilecektir.” 58 inci hükümet programında vergi reformunun hareket noktası, “vergi adaleti” ve “vergi ödeme gücü” olarak ifade edilmişti; 59 uncu hükümet programında bu kavramlara yer verilmiyor. Ben, bunun, tesadüfî değil, bilinçli bir tercih olduğunu, bilinçli bir seçim olduğunu düşünüyorum. Esasen, hükümet programında, tesadüfî ifadeler, zaten, yer almaz.

59 uncu hükümet, programında, yapacağı vergi reformunda, vergi adaletine veya vergi ödeme gücüne yer vermemek suretiyle, bundan vazgeçtiğini ilan etmiştir. Bu yönüyle, bu bütçe, 59 uncu hükümet programına uygundur; çünkü, vergi adaletinden vazgeçilmiştir. Yapılacak vergi düzenlemelerinin hareket noktası, vergi adaleti olmayacak, hükümet programında ifade edildiği gibi “marjinal vergi oranlarının düşürülmesi” olacaktır. Bunu nereden çıkarıyorum; bu, hükümet programının ifadesi, aynı zamanda, 2003 yılı gelir bütçesinin dağılımına baktığımızda, bu dağılım, bu ifadeyi doğrulamakta, benim yorumumu doğrulamaktadır.

Bir vergi sisteminin vergi adaleti açısından değerlendirilmesinde en önemli ölçü, dolaylı vergiler dediğimiz harcamalar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payının büyüklüğüdür. Bu pay ne kadar yüksekse, o vergi sistemi adaletten o kadar uzaklaşmıştır. Şüphesiz, gelişmiş ülkelerde dolaylı vergilerin payının giderek yükselmesi yönünde bir eğilim vardır; ama, bu eğilimin sonucunda dolaylı vergilerin, özellikle tüketim vergilerinin ulaştığı büyüklük, hiçbir zaman, Türkiye'deki büyüklük değildir. Bunu bilginize sunuyorum.

Dolaylı vergilerin özelliği, kişinin ödeme gücüyle ilgilenmemesidir. Örneğin, Katma Değer Vergisini, dargelirli olsun, yüksek gelirli olsun, herkes, bunu, aynı oranda öder.

Dolaylı vergilerin 2003 yılı bütçesi içerisindeki büyüklüğü yüzde 66,9'dur, yüzde 67'ye yakın bir oran. Bir önceki yıl oranı yüzde 66,3'tür. Esas itibarıyla, dolaylı vergiler, vergi sisteminde, özellikle 90'lı yıllardan sonra hep giderek yükselen bir paya sahip olmuştur ve program uygulamasına başlanan 2000 yılında bu oran yüzde 59'a, 2001'de yüzde 60'a, 2002'de yüzde 66,3'e çıkmıştır, 2003'te yüzde 66,9'dur. Denilebilir ki, bu küçük bir artış, çok

önemsiz bir artış; hayır, öyle değil. Şu nedenle; sadece, 2003 yılına mahsus birtakım vergi önlemleri var, bir defalık vergi önlemleri var. Kurumlarda geçici vergi oranı artışı, ek Motorlu Taşıtlar Vergisi, ek Emlak Vergisi nedeniyle gerek belediyelerin gerekse büyükşehir belediyelerinin paylarından yapılacak kesintileri dikkate aldığımızda dolaylı vergilerin payı yüzde 70'e çıkmaktadır; yani, 2002'ye göre 4 puanlık bir artış. Dolaylı vergilerin gayri safî millî hâsıla oranı 2002 yılında yüzde 14,3 iken, 2003'te yüzde 16'ya çıkmıştır; 2 puana yakın bir artış, çok önemli bir artış. Çok önemli bir yükseliş var dolaylı vergilerde. Hükümetin, bunu, tersine çevirecek veya bu eğilimi durduracak bir çabasını görmüyoruz; aksine, bu çaba, bu eğilim daha hızlandırılmaktadır. 2003 yılı, hükümetin ilk bütçesi; o nedenle, önümüzde daha zaman var denilebilir; hayır, topluma acil eylem planıyla olsun, hükümet programıyla olsun bir şey vaat etmişseniz, bunun, ilk düzenlemelerini, ilk izlerini bu bütçede görmeliydik. O zaman yapılan yeni bir şey yok; aksine, eski mevcut kötü durum, çok daha kötüleştirilmektedir. Bu trend, bu eğilim devam ederse, 2004 yılının gelir bütçesi, 2003 yılından daha iyi olmayacaktır.

Dolaysız vergiler içindeki en büyük kalem Gelir Vergisidir. Bakın, oradan bir örnek vermek istiyorum size: 2002 yılında Gelir Vergisinin vergi gelirleri içerisindeki toplamı yüzde 23'tür, 2003 yılında yüzde 20'dir. O, çok eleştirilen 2002 yılında yüzde 23'lük pay, 2003'te yüzde 20'ye düşmektedir. Gelir Vergisinin gayri safî millî hâsılaya oranı 2002 yılında yüzde 5'ken, yüzde 4,8'e yükselmiştir. Sayın Maliye Bakanımız zaman zaman ifade ediyorlar -evet, ben de gelir bütçesi üzerinde konuşuyorum; ama, Sayın Maliye Bakanımız ve gelir bürokratları, tahmin ediyorum, burada yok; ama, fark etmez, herhalde, tutanaklardan görüşlerimi alıp değerlendirme imkânını bulurlar- "dolaysız vergilerin payını yükseltiyoruz" diye. Yok böyle bir eğilim. Bakın, Gelir Vergisi, kazanç üzerinden alınan bir vergidir, kazanç üzerine alınan vergide tabanı genişletemiyorsanız, bu payı yükseltmek yerine, düşürecek yönde politikalar güdüyorsanız, vergi sisteminde vergi adaletinden vazgeçilmiş demektir. Bu, doğru bir yaklaşım değildir.

Tekrar hükümet programına dönüyorum. Burada, çok iddialı konuşmalarla, çok teorik açıklamalarla, maliye ve ekonomi kitaplarından alınan cümlelerle açıklanan, yorumlanan hükümeti programına dönüyorum. İşte, uygulaması burada, bütçe burada; bu yaklaşımı, burada yapılan konuşmaları, bu açıklamaları, bu bütçede göremiyoruz. Bunları, sadece gelip Mecliste anlatmak kolay, önemli olan, bunları yapmak.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Hamzaçebi, konuşmanızı toparlayabilmeniz için 2 dakika eksüre veriyorum.

Buyurun.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Peki, neden böyle oldu, dolaylı vergilerin payı neden artıyor; hükümet, vergi konusunda işe yanlış başlamıştır. Önce malî miladın kaldırılması, arkasından vergi affıyla başlayan sürecin vergiyi tabana yayması, dolaysız vergilerin payını yükseltmesi beklenemez.

Türk ekonomisinin bugünkü şartlarında vergi tabanını genişletebilmek için "nereden buldun"u, malî miladı şart görmüştük. Gerçekte, bu, körü körüne bir savunma değildi. Malî milat, nereden buldun bir tabu değildir, vazgeçilmez de değildir, aynı sonucu başka yollarla da ulaşmak mümkündür; ancak, kayıtdışılığın yüzde 50'lere ulaştığı bir ekonomide ve üstelik

istikrar programı uygulamak zorunda olan bir ekonomide vergiyi kısa zamanda tabana yaymak için, vergi idaresinin elinde böyle güçlü, etkili bir denetim aracı olmak zorundaydı. Bu kaldırıldı, yerine, maalesef, onu telafi edecek hiçbir şey de konmadığı için, bu eğilim giderek hızlanıyor.

Ne yapmalı vergide; verginin tabana yayılabilmesi için yapılması gerekenler şunlardır:

Birincisi, mükellefi, kayıtdışı iten unsurları sistemden çıkarmak, ayıklamak gerekir. Bunun için, enflasyon muhasebesine sisteme dahil etmek gerekir.

İkincisi, vergi sisteminin otokontrol kurumlarına sahip olması gerekir. Sadece vergi denetim elemanının yapacağı klasik denetim değil, o klasik denetimlerde kullanacağı birtakım otokontrol araçlarının olması gerekir ve güçlü bir vergi idaresiyle, güçlü bir vergi denetimine paralel olarak, vergi oranlarının indirilmesi gerekir. Vergi oranı, ancak böyle bir süreçte indirilirse başarılı olur; aksi takdirde, bu önlemleri almazsanız, hükümetlerin vergi oranlarını indirme şansı olmaz; ama, bu önlemleri alabilen bir bütçeyi maalesef burada görmüyoruz, bu bütçenin, bu politikaların izlerini yansıtan bir bütçeyi burada görmüyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sözlerimi burada bitiriyor, hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Hamzaçebi.